

Farsta 9 juni 2023

Mottagare
Socialdepartementet

Diarienummer
S2023/00990

Vår referens: eugenia.rudenberg@dhr.se

Remissyttrande gällande Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans SOU 2023:9

DHR är en idéburen demokratisk organisation för och av personer med nedsatt rörelseförmåga. Genom att skapa opinion och påverka de politiska besluten arbetar vi för ett öppet Sverige, där personer med nedsatt rörelseförmåga inte blir utestängda. En av utgångspunkterna i vårt arbete är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det är utifrån detta perspektiv vi framför våra synpunkter på utredningen.

Inledning

Den som har personlig assistans ska aldrig riskera att hamna mellan stolarna och bli utan insats. För att den personliga assistansen inte ska hindra en persons rörelsefrihet, val av bostadsort och vara rättssäker är det viktigt att staten tar hela ansvaret för den personliga assistansen.

Idag skjuts ansvaret för den personliga assistansen i allt högre grad över på kommunerna som i sin tur skapar konstruktioner som inte möjliggör för personer att leva som andra. Många gånger beviljar kommunerna hemtjänst och ledsagning i stället för personlig assistans. Dessa insatser ersätter inte behoven av en personlig assistent och skapar en inlåsnings effekt. Vi menar att insatsen ska vara kopplad till individen och inte till platsen samt att personer aldrig ska riskera att bli utan ändamålsenlig insats. Därutöver har kommunerna olika sätt att förhålla sig till assistansen vilket inte är rättssäkert.

Oberoende av förslagen i utredningen efterfrågar vi en ny utredning som ser över den personliga assistansen i sin helhet och som stämmer överens med Sveriges åtaganden i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Eftersom den personliga assistansen har urholkats under ett flertal år behöver den förändras i grunden. Assistansen har gått från att vara en frihetsreform med utgångspunkt i mänskliga rättigheter till att bli en vård och omsorgsinsats.

Vi vill även se att en ny utredning som innefattar en översyn av schablonbeloppet som vi menar bör ge utrymme för såväl rättvisa löner och utbildning som handledning för assistenter, assistansbolag och i vissa fall för assistansberättigade.

DHR kommenterar enskilda förslag nedan.

4.5 Staten ska vara ensam huvudman för insatsen personlig assistans

”Förslag: Staten ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans. De bestämmelser i LSS som reglerar kommunernas uppgift som huvudman för insatsen upphävs. Statens ansvar ska även fortsättningsvis utgöras av assistansersättning inom ramen för reglerna i socialförsäkringsbalken.”

DHR:s synpunkter: DHR tillstyrker förslaget men vill betona att huvudmannens ansvar för att utreda och bedöma personers behov av personlig assistans alltid bör ske utifrån en analys av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Idag ser vi en tillbakagång av rättigheter för personer med funktionsnedsättning och en sådan analys ser vi skulle till viss del kunna motverka denna negativa trend.

4.5.8 Det förändrade huvudmannskapet bör följas upp

”Förslag: Regeringen ger Inspektionen för socialförsäkringen i uppdrag att följa upp och utvärdera effekterna av ett samlat statligt huvudmannaskap för personlig assistans. Med utgångspunkt i denna uppföljning och utvärdering bör regeringen därefter bedöma om uppgiftsfördelningen och ansvarsförhållandena mellan stat och kommun ska förändras ytterligare samt göra andra eventuella åtgärder som behövs för att reformens syften ska nås.”

DHR:s synpunkter: DHR tillstyrker förslaget med tillägget att en sådan uppföljning bör innehålla en analys i relation till konventionen. Därutöver bör

funktionshinderorganisationer bjudas in för att få möjlighet att lämna synpunkter i en sådan uppföljning.

5.3.1 Vårt huvudförslag – den kvalifikation för personlig assistans som gäller i dag behålls

”**Förslag:** Nuvarande kvalifikation för rätt till personlig assistans utan en preciserad undre gräns behålls vid en övergång till ett statligt huvudmannaskap. Det innebär att Försäkringskassan ska fortsätta att bevilja assistansersättning för sådan personlig assistans som avses i 9 a § LSS, men utan någon undre gräns i författningen. Bestämmelsen i 51 kap. 2 § första stycket socialförsäkringsbalken lämnas oförändrad och bestämmelsen i 51 kap. 3 § socialförsäkringsbalken upphävs.”

DHR:s synpunkter: Det är positivt att den undre gränsen tas bort. Vi anser att det inte ska finnas någon tidsgräns för att kvalificeras för personlig assistans. Dock utgår utredningens förslag från dagens rättspraxis som är allt för snäv vid bedömningen av grundläggande behov och kan därför inte fortsättningsvis anses utgöra en acceptabel förutsättning för rätten till personlig assistans.

En översyn av den personliga assistansen i sin helhet behövs för att leva upp till konventionen. Den nuvarande behovsbedömningens uppdelning i grundläggande behov och andra personliga behov är en oacceptabel indelning av människors behov. Behoven skiljer sig naturligtvis åt mellan olika individer, precis som för personer utan funktionsnedsättning. Ett särskiljande mellan begreppen innebär en avhumanisering och objektifiering av assistansberättigade. Behov är nämligen inte enskilda, uppsplittrade och förutsägbara, utan skapar tillsammans en helhet som inte går att räkna på i timmar och minuter. Konstruktionen i lagstiftningen kring de grundläggande behoven behöver därför tas bort i sin helhet.

Utifrån de alternativ som presenteras av utredningen anser vi att detta huvudförslag är det bästa men kommer inte att lösa fler av de problem som vi ser med att få rätt till personlig assistans.

5.3.2 Ett alternativ är att basera kvalifikationen på en sammanvägd bedömning av grundläggande behov och andra personliga behov

”**Förslag:** Bestämmelsen i 51 kap. 3 § socialförsäkringsbalken ändras så att för rätt till assistansersättning krävs att den enskilde behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 3 timmar i veckan för grundläggande behov samtidigt som hela stödbehovet ska uppgå till mer än i genomsnitt 20 timmar i veckan.”

DHR:s synpunkter: Utredningen resonerar att det finns uppenbara fördelar med detta alternativ som innebär att kvalifikationen för rätten för personlig assistans är tydligt preciserad i lag och därmed lättare för den enskilde att hävda sin rätt. Vi vet dock att det finns ett tydligt behov av juridiskt stöd bekostat av samhället för att individen ska kunna hävda sin rätt i detta sammanhang. Utan ett sådant stöd är det mycket svårt för individen att själv föra sin talan och många kommer därför välja att avstå.

Vidare menar vi att utredningen inte sätter människans behov i fokus genom att inte förorda detta förslag av ekonomiska orsaker då förslaget sannolikt skulle leda till att fler personer skulle få rätt till assistansersättning. Vi tolkar detta som att utredningen inte getts möjlighet att ta fram den bästa möjliga lösningen.

7.5.2 Ett förtydligande av god kvalitet i personlig assistans

”Förslag: Definitionen av vad som avses med god kvalitet för personlig assistans förtydligas i LSS. Det sker genom ett nytt fjärde stycke i 6 § LSS. I den nya regeln föreskrivs att för att personlig assistans ska vara av god kvalitet ska den enskilde bestämma vad insatsen ska användas till, vem som ska ge den, när den ska ges, var den ska utföras, och hur den ska utföras. Regeringen ger Socialstyrelsen i uppgift att främja att personlig assistans utförs med god kvalitet och att den enskilde får den assistans som denne har behov av. Uppgiften bör framgå av myndighetens instruktion. I uppgiften bör ingå att med utgångspunkt i den föreslagna definitionen i lagstiftningen ge stöd om vad som avses med god kvalitet och stödja assistansanordnare, assistansanvändare och deras företrädare i arbetet att säkerställa och följa upp att personlig assistans utförs med god kvalitet. Stödet ska vara inriktat på att öka förståelsen och kunskapen om vad som avses med god kvalitet, hur kvaliteten i den personliga assistansen kan följas upp och bedömas samt hur olika aktörer bör agera om kvaliteten brister. Stödet kan också vara till nytta för och riktas till de som arbetar praktiskt med tillsyn av verksamheternas kvalitet. Uppgiften ska inte omfatta Försäkringskassans handläggning av assistansersättning.”

DHR:s synpunkter: DHR tillstyrker förslaget. Utredningen menar att den enskilde på så sätt bland annat ska få tryggade möjligheter till goda levnadsvillkor samt självbestämmande. Detta ser DHR som mycket viktigt.

7.5.3 Försäkringskassan ska följa upp den utförda assistansens kvalitet genom användarundersökningar

”Förslag: Försäkringskassan får i uppgift att vart tredje år göra en undersökning till ett representativt urval av de personer som får assistansersättning. Undersökningen ska fokusera på resultatet och de kvalitativa aspekterna av den personliga assistansen och om assistansanvändarna får sina behov tillgodosedda och den assistans som de har rätt till. Undersökningen ska göras i samråd med Socialstyrelsen.”

DHR:s synpunkter: De föreslagna undersökningarna är en bra början men hade behövts göras oftare än var tredje år, förslagsvis vartannat år. Förtroendet för Försäkringskassan är dock så otroligt lågt idag att många assistansberättigade sannolikt inte vill delta i en sådan undersökning. För att detta ska vara en ändamålsenlig åtgärd måste Försäkringskassan radikalt förändra sitt förhållningssätt till assistansberättigade så väl som till den personliga assistansen i sin helhet.

Även funktionshinderorganisationer bör bli tillfrågade och ges möjlighet att uttala sig i någon form kring dessa frågor. Förändrat huvudmannaskap utan säkerställd kvalitet är otillräckligt.

Vänliga hälsningar

Åsa Strahlemo

förbundsordförande